

gradum affinitatis teneant cum viro cognoscente feminam, quem sanguine confanguineum illius mulieris cognitae teneat consummatum, aut etiam si sequatur matrimonium ratum, licet præcedat consummationem, non dirimatur matrimonium, si cum matrimonio rato fuit potestas irrevoabiliter tradita, licet postea eveniat impedimentum actus, & ita de omni matrimonio decimus est cap. *Hic quis*, 32. qu. 7. tam consummato, quam rato, siquidem etiam matrimonium ratum ex institutio-
ne sua indissolubile est, solumque ex concessione Christi faciun-
t, ut per auctoritatem Ecclesiæ solvi possit, sicut de facto
solvit per solemnum professionem. sed statutus non est, ut per supervenientem impotentiam dissolvatur. Ita Scotti lo-
citat Sanchez, Henriquez, Averfa, Filiacius. Brancatus no-
ster, & alii connumerari. Si vero dubitetur, an impotencia
præceferit, vel supervenerit ad coniugium contrahendum, licet
aliqui dixerint non debere dirimi matrimonium, sed potius pre-
sumi, ac sustineri debere validum, communior tamen senten-
tia, ut diximus loc. cit. in talibus dubiis debere potius presumi
impedimentum præceferit, atque adeo matrimonium non valere,
sed dirimi debere, ita Bonacina loc. cit. & Averfa qu. 3.
feft. 4. qui alios adducunt. Qaz autem, & qualis impoten-
tia dirimat matrimonium, Hermaphroditus valide contra-
dictus est, & quomodo, fuse declaravimus quæst. 15. citato
artic. 2.

115 Quæres, quis in supradictis impedimentis dispensare
possit. Communis opinio docet in impedimentis non diri-
mitibus posse Episcopum dispensare excepto vero Castris, Religiosis, ita praesertim Bonacina quæst. 3. puncto 15. ubi ratione adducit ex Navarro, quia quanvis inferior non possit
dispensare in lege Superioris per se loquendo, nihil omnino con-
suetudo receptum est, ut dispensatio inferiorum impedimen-
torum non obtemperet a Papa, excepto vero Religiosis, & Ca-
stris, quod Pontificis reservatum est, quia tamen communis
opinio nonnullas patitur exceptions, ut notavimus disputatione
ne 7. citat. quæst. 12. in his ibi videndas. Loquendo autem
de impedimentis dirimentiibus convenienter Doctores Summum
Pontificis dispensare posse in impedimentis jure solum Ecclesi-
astico matrimonio dirimentiibus, cum plenaria habeat
potestatem in toto iure Ecclesiastico, & ut Theolog. &
Canoniz. ajunt, totum corpus iuris sit in eius potestate re-
conditum, & contra convenientem dispensare non posse in im-
pedimentis dirimentiibus iure naturæ & divino, siquidem in
illis impedimentis potestatem non habet, quia cum dispensa-
tio proprie dicta sit iuris relaxatio, non habet summus Pon-
tifax potestatem relaxandi iure naturæ, & divinum, nam
Pontifax non habet potestatem in ius superiori, seu in legem
superiori, sive in ius inferiori, aut naturali. Satis ta-
men probabile est, ut diximus disp. 7. cit. quæst. 20. ultim. q.
quod licet Papa relaxatio dispensare nequeat in aliquo ca-
pitu iuri naturali, aut divini, quia sola proprie & rigorose
dispensatio dictum habet tamen potestatem declarandi, quan-
do præceptum naturæ obligant, quando non, in quibusdam ca-
pitalibus particularibus, & hac ratione dici possit, quod potest-
tamen habet dispensandi declarativæ in eis, & similiiter etiam
in iure divino potestatem habet declarandi, quando lex aliqua
divina non obligat, ita enim expresse docuit D. Bonaventura
4. d. 38. part. 2. quæst. 3. de quo videris potest Brancatus no-
ter disp. 3. art. 2.

116 Duodecimum tandem impedimentum est *Inpossessionis*, id est, inhabilitas perpetua ad consummandum matrimonium, ut diximus disp. 7. cit. quæst. 15. cum enim finis primarius ma-
trimonii sit prolixi generatio, & hec non nisi per copulam carna-
lem naturali modo obtinere possit plana viri, & foemina, qui ma-
trimonio sunt iungendi, ad huiusmodi copulam habiles esse de-
bet, ut ait Scorus 4. dist. 34. quæst. un. ubi agit de hoc impedi-
mento, quare impotens, & inhabilitas ad exercendum copu-
lam carnalem ad humana generationem necessariam maximæ
matrimonio impedit. & etiæ impedimentum de mens, hinc
hoc se tenet ex parte viri, & ex parte mulieris, dummodo fuerit
ex tempore, quo matrimonio contractum est, non verò
postea subiectum sit. Unde inhabilitas non est ex præcisè,
quod alterius coniugum, aut uterque sint steriles, quia impo-
tentia ad generandum, sed ad prolificandum, dummodo adi-
potestatia ad copulam carnalem, & seminationem, non est im-
pedimentum dirimenti, ut omnes possint conceperunt cum D. Thomæ Summum
Pontificis posse dispensare in voto solemni Religionis, quamvis dirimentiibus dist. 7.
cit. q. 20. art. 1. Negant Thomistæ communiter cum D. Th. 2. 2. q.
88. art. 1. quorū præcipuum fundationem est, quia nequit
Pontificis dispensare in his, quæ spectant ab solito ad ius naturæ,
& divinum, siquidem non potest inferior in lege superioris
propria potestare dispensare est Can. *inferior* 21. aliquo colla-
rebet debita subordinationis inferiorum ad superioris, sed votum
solemni Religionis matrimonio irritat, non tantum iure Ec-
clesiastico, sed etiam iure naturali, & divino, quod probat pluribus
rationibus l. *caducis*, ergo &c. Afirmant tamen Scors. 4. d. 38.
q. un. & cum eo aliis omnes extra icholam D. Thomæ Summum
Pontificis posse dispensare in voto solemni calitatis, ut valeat
tali voto adiunctus matrimonio iniurie, quando iusta efficit
causa, est autem iusta causa, non quando reipiente bonus alicius
particularis, sed quando ita exigunt bonum commune alicius
Regni, & Reipub. posse inquam, in tali caso dispensare, non qui-
dem ad tempus, ut aliqui dixerint v.g. ut daret in matrimonio,
donec filios generet, quia hoc est contra substantiam matrimonii,
quid essentia litteræ est vinculum perpetuum, sed debet dispen-
sare absolute, vel saltē cum hac conditione, ut uxore conve-
nienter, vel fornicate post problem suceptam renetur ad Religio-
nem redire. Ita cum Scors. Scottis omnes, & Caiet. etiam ex Tho-
millis 2. 2. q. 88. art. 2. Sanchez. Tancrid. Ponce. Lessius. Re-
gnaldus.

potest, nisi ex iusta causa, ut ibi diximus, sine qua dispensatio
non valeret, ad de facto cum votum obligare de iure divino, &
naturali, tamen ad prælibendum, si non ad dirimendum, requiri-
tur iusta causa, ut voti dispensatio valeat, itaut si absque tali
causa dispensaretur, non nullum illicita est dispensatio, & con-
tractus Matrimonii illicitus, ut ait Averfa qu. 19. feft. 4. sed
etiam invalida iuxta superioris dicta, quia ad validè dispensan-
dum in votis, quibus Matrimonium impeditur, seu prohibetur,
necessaria est etiam rationabilis causa iudicio prudentis differ-
nenda secundum communem opinionem, ut nota Hurrad. disp.
26. dist. 3. & Stephanus à S. Gregorio cap. 112. in fine, pro quo
Canonistæ citat, in Glosa cap. *Non est verum*, ubi dicuntur infi-
nitamente invalidi dispensare in lege Superioris abesse iusta causa
unde consequenter deducit Summus Pontificis ab ipsa iusta
causa dispensantem in voto, vel iuramento, aut aliis ad ius divi-
num spectantibus, non tantum illicite, sed etiam invalidè dis-
pensare. Quia ratione in causis, quibus etiam ab Episcopis con-
cedi potest dispensatio, vel alius ex delegatione Pontificis etiam
in impedimentis, quæ sunt de merito iure Ecclesiastico, omnium
causa requiriunt ad valorem dispensationis; & ratio est, quia
cum agatur de lege Superioris, non est in libera facultate inferiorum ei derogare, sed nullum in quantum expellere, vel pre-
sumptivè illius a Superiori permititur. Certe autem Pontifex
non intendit, nec conferit, ut quisquam alius infra ipsam ab
dispensatio ab aliis infra ipsam fine tali causa concepta non erit va-
lida. Quæ autem alia requirant ad validitatem dispensatio-
nis magis ad particularia descendendo videantur loc. cit.

QUÆSTIO SEXTA.

De efficiis Matrimonii, atque Divortio.

117 **P**ro Complemento hujus disputationis de Matrimoni-
ii Sacramento restat postremo agendum de ejus
effectibus, atque Divortio, quanvis enim, Matrimoniū inter Christianos legitime contractum, &
ab ipsi consummatum si omnino indissolubile quad vincu-
lum conjugale, sive tamen aliqui casus, in quibus possunt con-
juges licet ab invicem quad thorum, & cohabitationem separari, remanente tamen semper vinculis conjugalis indissolubili-
tate; hanc igitur questionem quoad utramque partem breviter
expediri ex iam fusi dictis, & disputari de hac materia disp.
7. cit. de *Matrimonio Sacramento* 4. sent. lib. qu. 12. & 22.

ARTICULUS PRIMUS.

Quinam sunt Matrimonii efficiens.

118 **C**onveniunt Doctores, ut diximus qu. 21. cit. art. 1. præ-
ter gratianam sanctificantem, que per hoc Matrimoniū
Sacramentum constitut, & præter gratianam Sacramentalē istius
propriam, & peculiarem, que consistit in quibusdam speciali-
bus gratia actualis auxiliis, que opportuno tempore hujus Sa-
cramenti intuītū conjugibus conferuntur ab ipsius Matrimonii
officiis debitis, ac mere obviciis tres præterea esse hujus Sacra-
menti peculiares, & principales effectus, quia alio nomine Pa-
tribus, & Theologis tria Matrimonii bona appellari solent, que
sunt Sacramenti indissolubilitas, prolixi legitima suscep-
tio, ac pia educatione, & thori conjugalis fides. Hoc autem non ita in-
telligendum est, ut ibi dicebamus, quasi hoc Sacramentum pre-
ter hec tria alii quoque bona annexa non habeant, si in matrimoniū con-
cupiscentia remedium, mutuum conjugis adjutorium, mu-
tua obsequia, & similia, qui etiam sunt effectus, & bona Matri-
monii; sed hec tria præstent a signaturam tanquam præcipua,
& principalia, de quibus agit Scors. noſter 4. d. 31. & 32.

119 Primo itaque quod spectat ad Matrimonii indissolubili-
tatem, quod vocat Doctor loc. cit. bonum Sacramenti, certum
est ex dictis supra qu. 3. art. 2. Matrimonium inter Christianos
legitime contractum, & ab ipsi consummatum esse omnino in-
dissolubile quod vinculum, id est contractum cum ex Scriptura
Marci 10. & Lue. 16. ubi Christus Dominus hanc de Matrimoniū
Christianorum legem tulit, *Quicumque dimisit virum uxorem
suum, & alterum duxerit, adulterium committit*. Tum ex Con-
cil. Tr. sell. 24. c. 5. & 7. de ref. Mar. ubi anathema proficeret
in eos, qui dixerint propter adulterium, herefim, aut quamlibet
aliam causam Christianorum Matrimonii dissolvi posse quoad
vinculum. Nec obstat, quod Christus Matt. 10. dixerit uxorem
dimitti posse ob fornicationem, quia intellexit posse dimitti quo-
ad

& hoc ostendit ex triplici iure naturali, Divino, & Ecclesiastico: naturali quidem, quia hoc totum ortitur ex natura ipsius contractus conjugalis, ut conjux, qui non servavit Matrimonii fidem, alteri praeferre non debet conjugale commercium: fides autem data in Matrimonio perfide violatur per fornicationem, & commixtionem carnalem cum alio, quam cum proprio coniuge, conjuges enim Matrimonium ineunt, ut per illud sanctum caro ex 2. Genet. dividit autem carnem coniugis ille, qui cum alio committetur. Item concessum est etiam jure divinum, ut patet Matth. 5. & 19. Omnis qui dimiserit uxorem [nam excepto fornicatione causa, &c. quod non intelligitur quod vici fornicationem, ut loc. cit. dictum est], fed tantum quod divortium, de quo nunc est sermo, quod thorun, scilicet, & cohabitacionem. Et tandem hoc etiam statutum est iure Ecclesiastico cap. Significati, cap. Gundemus, cap. Extentio de Divortiis, & aliis Sacris Canonibus, quos referit ex nobis Brancus dis. 42. art. 3. & Alfonius lib. 8. tit. 36. & alii Recensores passim. Suntque in hac re aquiles tam vir, & quoniam uxor, que eodem modo ob adulterium mariti potest ab eo separari, ut communiter docent Doctores contra Cajetanum, quia uterque sibi mutuo obligatur ex justitia ad fidem servandam, ut probat Orbellus notis d. 35. qu. 2. ex cap. Si quis uxorem 32. qu. 2. Ex etiam Matrimonio etiam hoc deducit, quia vera etiam vir adulterio detrahitur conjugij fidem, atque adeo justam causam uxori praeberet denegandi illi deinceps conjugale commercium, & licet gravior infuria, & infamia, ac Matrimonio lesto ab uxore adulteria inferatur contra virum, eiudem tamen specie iniuria quoque inferatur uxori a viro adultero, ne magis, & minus variante specie, & ideo eandem causam divortii praeberet vir uxori adulterando, & fidem conjugiali frangendo. Potest autem hanc separatio fieri a coniuge innocentem licite, & iubile quod thorun propria auctoritate, & absque Judicis sententia, haec enim est conditione per se inclusa in conjugali contractu, ut supra dictum est, ut tantum unius conjugij teneatur a clericis servare in reddendo debito, in quantum alter illi fidem servaverit in non habendo copulam cum alia persona, & ideal tali conditione non admittit etiop solvit de debito conjugiali reddendo. Quoquod autem de divortio quod separationem habitationis, tunc sine variis modis dicendi, dicimus tamen loc. cit. probabilius est per se loquendo non posse coniungem lassum propriam auctoritatem divisioni facere, non solum quod separationem habitationis, sed nec etiam licet negare debito, siquidem nec pessima poena, nec conventionis debet haec privatio habere locum, ubi non est culpa; id autem contingere potest, quando uxor probabilitatem credens virum mortuum alteri nubet, nam in hoc casu non potest ob adulterium a viro superveniente dimitti tunc enim etiam alia causa coniuncta, ut fratricidio, vel infida mortis, alteriusve gravis damni, & imminentis periculum, potest innocens propria auctoritate divortium facere, non quidem ratione adulterii praesertim inspecti, sed ratione illius causa annata, & idem Author advertit ibidem.

129 Secundum convenientem Doctores, ut diximus ibidem, nomine adulterii, quod sufficientem divortii causam praebeat, per seipsum copulam consummatam intelligi, quia ex natura sua habens sit ad generationem, qualis est uxoris cum alio viro, vel viro cum alia feminis. Sed quia etiam peccata contra coniugii fidem committi solent, nempe vel non consummata, sed per solos actus impudicos cum alio habitos, vel consummata contra ordinem naturalem, ut pollutione extra vas, Sodomitam, & bestialitatem, hinc disputant, nam haec etiam ad divortium sufficientia, ita ut sub adulterii nomine comprenderi possint. Prima opinio fatus communis, & probabilis auctoritate copulam Sodomitam cum tercia persona habitan, ac etiam bestialitatem ad divortium sufficit. Fundamentum est, quia per Sodomitam, aut bestialitatem non minus frangit fides coniugij, quam per copulam naturaliem cum tercia persona habitan, nam illae aucti carnis frangit fidem, qui carnem unius conjugij ab alio dividit; talis autem est Sodomia ab uno coniuge habita cum tercia persona, non carnem suam uxori, vel vir in tali casu alteri iungit, sic et modo innaturali, & idem etiam peccato bestialitatis confundit est; quando enim unius conjugium divortit ad uniuersum carnalem cum bestia, separat se a carnis alterius conjugi, & frangit fidem ei datam; alii vero aucti impudicis cum tercia persona factis, sive sicut tactus, sive etiam pollutiones, si non sunt cum copula, gratis concedit haec opinio causam sufficientem non praeberet ad faciendum divortium, quia his auctibz non dividitur caro, sed tantum quando fit unius carnis cum tertios at per quoquecumque auctis impudicos seculsa copula carnali, non fit unitas carnalis cum alio; ergo neque diviso a conjugi proposito, ita significantur D. Th. Bonaventura, Riccardus, Durand. & alii antiquiores d. 35. qu. 2. quos sequuntur plures Recensores, Sanchez, Tancred. Coninch. Hurtad. Bonacina, ac Summilia passim, & Brancus ex nobis dis. 44. cit. ar. 3. Alia opinio negat ob huc peccata luxuriam dari possa divortium, & ratio

mit

piter Recent, adducti, & ratio est, quia est semper particeps ejusdem culpi, & deducitur ex verbis citati Canonis, dum additur præsum invictam, quia per hæc verba supponitur id etiam esse verum, quando non prolituitur invicta. Et eodem modo nec protest mulier divortium facere a viro, in cuius adulterium ipsa consensit, quia eadem prorsus est decisio juris, & ratio, quem enim non est, ut vir obicitur uxori, vel contra, adulterium ipsius consensu factum, & ut ob id debitus negat. Et idem dicendum, si vir adulterii consensu prohibeat, cum posset absque gravi damno, censetur enim consentire, quod potest prohibere non prohibet, si justam causam non habeat ad non prohibendum, & ita habetur ex L. 2. C. Ad legem Julianam de adulteriis, quia in tali causa, ita se habet, sicut quod positivè consentit, etiam hoc modo tacitè, & facto ipso consensit, ac licentiam uxori adulterandi concedit. Secus dicendum est, ut uxori, & putant Sanchez, Tancred, Ed. Caspensis, & alii, consensu sit adulteri viri, & non prohibeat, nec tamen positivè consentiat; tunc enim adulterium simpliciter divortium facere posse, quia communiter uxores non audire reprehendere viros, & cum uxori sit inferior, ac proinde non sit etsi officium prohibere viri delicta, & ius taciturnitas non reputatur consentire, sicut in viro. Averla tamen cum aliis qu. 23. sec. 3. candem sententiam rationem de uxore respicit viri, licet enim in regimen domus sit ei subiecta, est tamen per illi quod debitus conjugialis fidem, ac pariter eius officium est viri adulterium, siue injuriam prohibere; si potest, pari opere modo ab Apostolo dictum est: Vir sui corporis partem non habet, sed mulier sicut ergo difficultus, & rarius contingat, ut uxor posset prohibere, & impedit virum, calumnam quomodo posse, si non impedit, videtur quoque tacite consentire; & certè, inquit Averla, feminam quod cal sensu, & animo vigeat, ut audet a viro ob eius adulterium recedere, vel debitus denegare, multo promptius audere poterat reprehendere virum, & utrumque facilius speraret.

130 Quinto præterea convenientem DD. adulterium non sufficere ad divortium, quando ab utroque conjugi commissum est, ut constat ex c. Significati 4. de Divortiis, in tali enim causa neutra tanta conscientia potest alterius dimittere, quia injuria unius compensatur injuria ei ab altero facta, & quoniam aliqui Juristi dixerint opus esse, quod utriusque conjugis delicta sint numero, & gravitate paria ad hoc, ut de rigore facti delictorum compensatio, quia haec ratio redditum in iure loc. c. Quod pars delicta minus compensationem tollatur: Theologi tamen communiter afferunt ad compensationem sufficere quodcumque alterius delictum, quod per se præbusit sufficere divortii causam, & sic intelligi paria delicta, id est, pariter per se sufficiencia ad divortium. Ita Seor. Paludan, Gabriel. Palat. Tabiena, Sanchez, Hurtad, Caspensis, Averla, Coninch, & alii Recent. Unde non sufficit quod unius unicum tantum committerit adulterium, ut alios pluram, non sufficiat, inquit, ut qui innummantur committit potest divortire ab altero, qui plura committit, nec quod unius tamen fecerit, alter vero publice adulterari, quia paries quidem in perpetuum, sed quoniam ipse causa durat, & ad duo capita generalia reduci possunt, quia Doctores communiter affirmant, & deducunt ex predictis capitibus juris, coniunctio posse ab altero reparari; primò quando cohabitare nequit cum illo fine gravis animi periculo, deinde quando nequit habitare cum etiam abusque gravi corporis periculo, quod etiam ratione suadetur, quia conscientiam non est, nec ratio exigit, ut cum tanto detrimento animi, vel corporis obligationi cohabitandi satishat, ac proinde iure naturali separari licet, unde cestante dicto pericolo ad cohabitationem redendum est, quia ob illud tantum conjux a cohabitatione excusat, quare tali causa cessante, etiam divortium cessare debet. Ex quo deducunt primo conjugem separari posse ab altero, quando eo provocatur, & inducitur ad peccandum mortaliter, & admonitus non desistit a provocando, & insigando, in hoc enim causa conjugi indigitus timens sibi lapsum recedere potest, quia non tenetur cum altero conjugi cum tanto periculo permanere. Secundò posse reparare, quando alter labitur in heresim, vel apostoliam, qui tamen cohabitatione cum eo perseverante in heresi, aut in apostolica etiop periculum aliquod infectionis tam consonat, ut jura loquuntur certi ad incertum, & aliquid ad illi quidam coepit posse fieri non debet. Ruris dicunt aliqui, non sufficiere, ut unus sit emendatus, alter in adulterio persistat, etiam si emendatus admoneat, sed inducit alterum ad emendandum, & reconiunctionem, quia emendatio injuriam illatum non avertit, & ea invitatione non extinguitur injuria invitato illata, nam ea invitatio, vel inducitur non est satisfactio pro illa, ut ait Poncel. 9. cap. 17. Hurtad. d. 11. diff. 3. & plures alii. Verum melius respondent alii cum D. Bon. 4. d. 35. in expositione litterarum, posse in tali causa emendatus petere divortium a non emendato, quando illum admonuit, ut e corrigere, & nihilominus se corrigeret noluit, sed denud in adulterium lapsus est. Ratio est, quia med ante admonitionem conjux correcit, & emendatus suum declarat animum, & redditum ad primum statum, & jus acquirit, & præterea delictis terminum compensationis imponit, ideoque deinceps se habet ad instar innocentis, quare ab altero adiuv in suo crimen perseverante, & contumacij iustæ tunc poterit divortium facere absque compensationis obstatu. Ita Sanchez, Tancred. Coninch. Reginald. Henriquez, Ledesma, Averla, Bonacina, & alii.

131 Quartò convenientem Doctores adulterium non sufficere ad divortium, si vir sit causa fornicationis uxoris, ut si eam promittat, sive lenocinium exerceat, ita habeatur ex cap. Discretio deo qui cognovit coniungineam. Quod verum est, sive invitatio profluit, sive volentem, hoc est, quando mulier etiam adulterio probare posse. Ita Sanchez, Tancred. Coninch.

132 Sexto ulterius addant alii neque adulterium sufficere ad divortium, si innoxens post divortium factum adulterer, tunc enim innoxens post factum innoxens alterum emendatum teneatur admittere, qui injuria sibi facta sufficienter compensatur

mi

ad thorum, & cohabitationem, non verò separari quoad ipsius Matrimonii vinculum, ut declaravit D. Aug. de adulto conjugio cap. II. & nos explicimus qu. 3. cit. art. 2. Certum quoque est ex dictis ibidem Matrimonium ratum quidem, sed non adhuc consummatum, quamvis sit verum Sacramentum, solvi tamen posse etiam quoad vinculum, si alter conjugum votum solemnem religionis emitat, ut definitum est in Conc. Trid. fess. 24. can. 6. & hoc relaxatio Christi, inquit Doctor d. 3. cit. lit. C. rationabili, sicut, quia rationabile est obligatio ad minus bonum commutari in obligacione magis bonum ab eo, qui habet auctoritatem commutandi; profectus autem in Religione est obligatio ad magis bonum quia ad spirituale cum propoito continentia perpetuo, & itum statim prout statu conjugal. Et tandem hoc de causa e. Ex publico de conversione conjugatorum secundum communem Doctorum sententiam, & expositionem in iugitu, ut coniugi Religionis ingressu deliberanter ante Matrimonii consummationem bimetre spatiū definiri, intra quod vel religionis ingressum, & propositum sequatur, vel coniugi debitum reddat.

122 Secundo quod spectat ab bonum prolis, certum est Matrimonium a Deo institutum est ad generis humani, conservationem, & multiplicatorem, & ad ipsius Ecclesiae propagationem, & est finis principalior Matrimonii, & ad hunc finem ordinatur etiam bona fidelitas ponitur etiam quidam alius finis annexus Matrimonio, scilicet, vitatio fornicationis pro tempore lapsi, non solum enim Matrimonium est in officium procedandi prolem, sicut tempore innocentia, sed etiam est in medium concupiscentia. Notant autem Balduinus, Nicolaus de Niffo, & ali Scottie cum Doctores opus non esse, ut hoc bonum prolis ponatur in re, & in effectu absolute inter coniuges, sed sufficiat sub conditione ponatur, ut si evenieret proles, quod non potest poni sine redditione debiti, non impeditur, nec permutatur, & si subvixit, religiose edocetur. Quare absolute loquendo potest alter non petere, & sic etiam alius non reddere, immo, & Matrimonium iam rato, five etiam consummato possunt perpetuam vovere continentiam; unde si ex amore virutis, & ad perfectius, liberiusque Deo servendum pari consensu continentiam servare vellent, hanc dubie perfectiorum statum adhuc eligerent, ut D. Aug. docet epist. 56. ad Armentarium, & Paulinianis coniugis, quos ad fervidam continentiam efficaciter porrigit, quam communis voverant consensu, & id ipsum quod probat lib. 3. de contentu Evangel. cap. I. ex calificando coniugio Deiparae Virginis, & S. Joseph, quod inter eos intercessit absque illa Virginitas detramento, quorun proinde exemplo concludit, magnifice infirmari fidelibus conjugatis etiam fervata pari consensu continentia, posse permanere, vocarique coniugium, non permixto corporis sexu, sed custodito mentis affectu. Multum etiam confort Matrimonium proli genit, & nata Averla qu. 22. dicit enim filios legitimos, quod nullum valet ad bonorum successione, & graduum, ac dignitatum perpetuum, ne dum in faculo, sed etiam in Ecclesia iuxta varias leges civiles, & Ecclesiasticas. Ruris Matrimonium habet vim legitimandi filios aucto susceptos, ita quod si vir, & feminam a perficit copulam prolem habent, & postea iusto Matrimonio coniungantur, per hoc subsequentes Matrimonium legitimi redditunt filii aucta geniti per copulam illicitam ad bonorum successione, & graduum, ac dignitatum capacitatem; ita enim statum sicut iure civili, cum variis limitationibus, & adhuc magis ample iure Canonico, & absque alia limitatione, nisi quod ante tales parentes essent ad contrahendum habiles, & nullum habent: impedimentum dimens, ita habetur c. Tarraco c. Coniugis c. Transmissa & c. Causam. Itaque Matrimonium duplice nomine cohobatur ex prole, primo quia proles per se magnus bonum quoddam est, cum illius procreatio foecit etiam humanam conseruat, & augat; secundum quia filii ex verò Matrimonio suscepit, vel post illud coniunctus esse legitimus, hoc est, idonei ad bonorum hereditatem, & successione, ad publicas dignitates, & officia in Republica quia autem extra Matrimonium procreantur, illegitimi sunt, & inhabiles ad suum.

123 Tertiò quod ad thorum conjugalis fidem pertinet, si fidelitas ad coniugem in duobus confitit haec fides, vel tribus; primo quod non tradatur corpus unius conjugij nisi alteri coniugi, quia hoc ester contra iustitiam, & fidelitatem, & itum est necessarium semper in omni Matrimonio, & invariabiliter in omni legi sicut non permittere adulterium, unde coniuge vivente alter coniux cum alia persona contrahere nequit; nec ullo modo permiceri. Deinde thorum conjugalis fides, vel tribus, cum ambo coniuges mutuo cohabitent, & mutua obsequia in re familiaris administranda, & filiorum educatione, praestant, ad quod quidem reciprocem obligantur, & etiam cogi possunt a Judece tam Ecclesiastico, quam seculari ex c. Literis de refutacione sacerdotum; cum autem vir sit caput uxoris, & familiæ, ut

dicitur Ephes. 5. tenetur uxor ad obedientium viro in his, quæ ad familiæ administrationem spectant, & viceversa obligatur vir ad alimenta, & alia vita subficia uxori, ac reliquo familiæ praestanda; cumque ad virum pertineat pro libito sua domiciliū eligere, ac mutare uxor cum sequi tenetur, ut habeatur ex cap. Unusquisque 13. qu. 2. ut docet Navarrus c. 14. ubi tamen recte monet uxorem non teneri virum sequi cum gravi corporis, vel animi incommmodo, ut si ad bellum proficilatur, cui subficiuntur Sanchez, Tancred. Scotor, Layman, Averla, & alii patrini, sicut rationabili, sicut, quia rationabile est obligatio ad minus bonum commutari in obligacione magis bonum ab eo, qui habet auctoritatem commutandi; profectus autem in Religione est obligatio ad magis bonum quia ad spirituale cum propoito continentia perpetuo, & itum statim prout statu conjugal. Et tandem hoc de causa e. Ex publico de conversione conjugatorum secundum communem Doctorum sententiam, & expositionem in iugitu, ut coniugi Religionis ingressu deliberanter ante Matrimonii consummationem bimetre spatiū definiri, intra quod vel religionis ingressum, & propositum sequatur, vel coniugi debitum reddat.

124 Quarto moveret difficultatem Scotus l. c. quomodo haec tria bona in collibet Matrimonio reperiuntur, nam in primis de indissolubilitate, quia dicitur bonus Sacramenti, videtur, quod non reperiatur in Matrimonio rato non consummatum, quia dissolvitur per votum solemnem Religionis, & ut supra dictum est. Deinde dubitatur etiam de bono prolis, quia cum sterili, vel Virgine, quae vovit Virginitatem, vel cum feme jam impotente potest esse Matrimonium, & ramen non est ibi bonum prolis, nec in re, nec in pte. Denique dubium est etiam de bona fidei, seu fidelitatis, quia inter adulteram, & virtutem sunt etiam Matrimonium, & ramen non est ibi bonus fidei, Respondet Doctor etiam Matrimonium ratum jure divino positivo est perpetuum, excepto casu professionis Religionis, quæ exēmit Christus a lege indissolubilitatis, quod etiam colonat ratione naturali recte, ut supra dictum est in hac ergo lege indissolubilitatis Matrimonii Christus ipse defensavit, aut non comprehensit de casu conversionis coniugis ad Religione, non consummato Matrimonio: Quando ergo Matrimonium dicitur esse indissoluble, intelligi debet de solubilitate ad hominem, non autem a Deo, qui potest etiam Matrimonium consummatum dissolvere ut habetur Matth. 19. Quos Deus coniunxit, homo non separaret, & idem paru homo non potest coniuges dissolvere, nec tota humanum communias; & quando alter coniugium ante Matrimonium consummatum Religionem ingreditur, illa diffidit ratio sit Deo, non ab omnino, unde Deus instituit professionem, seu votum solemne unicum remedium dissolutionis Matrimonii, & non quilibet votum solemne, sed religionis, nam votum solemne sumpcendi ordinis factos non dissolvit Matrimonium, nec cum eo est incompositibile, nisi mero iure Ecclesiastico. Ad secundum inquit Doctor, quod obligatio non est absolute ad bonum prolis, sed sub conditione, si scilicet eveniat ad gratianam sumpcendum, & religiose educandum, & non ad procurandum studiosè oppositum per aliquem modum illicitum scilicet ne eveniat; & ita pater ad illud, quod dicitur de virginibus, & sterilibus, & alia non potentibus generare, vel non voluntibus propter votum castitatis emissum, quia non obstantibus prædictis possunt contrahere, & sufficienter in eorum Matrimonio habetur bonus prolis scilicet sub conditione modo iam declarato. Addit tamen Doctor loc. cit. in solutione ad 3. prin. quod secundum rei veritatem ubi est certa impossibilitas ab bonum prolis, non videatur alios ille coniugalis multum excusari per illud bonum sub conditione, & in tali casu, inquit Doctor, Matrimonium est tantum in remedium, non in officium. Ad ult.

ultimum ait, Doctor, quod bonum fidei semper in Matrimonio repertur ex obligatione, licet non semper in exceptione, judecante inter adulteram, & innocentem non sit bonum fidei quantum ad actum ex parte adulterantis, adest tamen in obligatione quia uterque coniux ad tale bonum obligatur ex vi Matrimonii; & de his Matrimonii bonis plura videri possunt apud Alfonsum lib. 8. tit. 10.

125 Quinto convenienter Catholici omnes usum Matrimonialium, sicut copulam conjugalem, que est effectus Matrimonii, ex se licitam esse, ut diximus qu. 2. cit. art. & facit aperię constat ex eo, quod Deus Genet. 1. primis parentibus commendavit usum coniugalem illis utrūcunq[ue] & multiplicantur, & ex eo, quod ad Habet. 7. thoros conjugatorum dicitur a Paulo, in manus, immo Scotus notus 4. 26. qu. un. fuisse demonstrat, sed etiam ex naturalibus Matrimonium etiam, ut a Sacramento prædictum, esse actum licitum, & honestum, quia est medium ex natura rei proportionatum ad finem per se bonum, & honestum, scilicet, filiorum procreationem, & humani generis propagationem eo modo, quo humanum decet naturam. Verum quia per licitam, & honestam copulam intelligendo illam, quia omni proflus culpa vacet tam venialis, quam mortalis, & è contra licitam, que etiam venialis sicut illa est culpabilis, valde refer consideratio finis, & aliquia difficultas, quo finis ex exercendus talis actus, ut licite fiat; & quidem convenienter omnium actum coniugalem, non solum ob progressionem, que est eius finis primatus, & immediatus, sed etiam autem mortalis, atque idem talis actus ex eo fine precinse ex genere non est malus, nisi aliqua circumstantia visentur. Unde non carbet faltem culpa venialis, si fiat ob capiendam niam delectationem, sed ex desiderio nimis delectationis, & hoc tantum volumen innovere Partes illo loquendi modo, volunt enim solam dannare excessum, non tamen moderatum voluntatis, ut ita August. exponit Almainus l. c. Addit tamen Brancatus notus disp. 39. ar. 3. quod licet usus conjugij ob finem delectationis moderatus non sit culpabilis, est tamen validè periculosum illum, velle propter talen finem, quia difficile concupiscentia moderamen ad limites agnoscit, nam modus in voluntate sensu, qui mentem absorbet, vel absoluē servari non potest, vel aliter cum difficultate, & qui eam amat, & appetit, raro non sine excessu amas, & appetit, ut Parres, eo loquuntur in modis inuenire voluerunt. Quare concludit, & quidem fatigantur oblationes, quae est velle copulam conjugalem ex fine vocatione, sed etiam servare etiam inalterando, dñm alter videt illum esse in pericolo, esse licitum, & honestum, quia est actus Charitatis ex fine salutis spiritualis proximi, & etiam iustitiae reddere indigent, quod fuisse finis & ita ex parte docuit Scotus 4. d. 32. A. ubi considerat duplice finem Matrimonii, & propter prole generationem, & propter fornicationem vitanam, docet usum Matrimonii, sicut copulam carnalem coniugum ex genere suo actum virtutis, sicut in finis. Difficultas tamen est, an in acto coniugiali factio ad vitandam propriam incontinentiam sit aliqua culpa latente venialis, & quidem Magister 4. dist. 3. quod etiam nonnulli sequuntur Theologos, & Summifici, existimat in eo esse culpam latente venialis. Ratio est, quia utens actu coniugiali ad eum finem, non intendit proprium finem ipsius actus, scilicet, proli generationem, ut patet; Communis tamen sententia est nullus nulla esse peccatum nec veniale, coniuges petere debunt præcisè, ut incontinentiam in seipso recte, illa prædictum Almainus ex nostris 4. d. 26. qu. un. in fine, quod probat ex D. Paulo 1. Corinth. 7. ubi aut propter fornicationem autem unu[us] quis uxorem suam habet, & unaquaque suum virum, id est, ad vitandam fornicationem, & intram finis suscitare coniugibus aliquando oratione vacare, & communis consensu a coniugio abstinere subdit iterum reverentiam in disjunctu non sensu Sasanus propter incontinentiam vestram, qui loquuntur modus planè non denotare promissionem venialis peccati, sed omnino concessionem actum liciti. Hinc etiam Almainus deducit rationem, quia postea illi sunt Navar. Reb. Concl. Ponce, Hurtadus, Averla, Caspensis, & alii Recentiores passim hanc opinionem sequentes, quia usus coniugialis supponit peccato, sed latente humana natura ordinatur sua natura in medium concupiscentia propria, unde ait Paulus loc. cit. Qui non posset coniugio, nubat in Domino, unde ipsius replicat Scotus, quod Matrimonium in statu naturæ corruptum non est folium in officium, sed etiam in remedium: ergo si quis ordinet actum Matrimoniale in illum finem propter quem institutum est Matrimonium in statu naturæ corruptum, dicere rationem in finem rectum, quamvis minus principale, quam si proli generationem, & erit actus licitus, quia nulla lex est, quia cogit, ut in finis principiis, non finem semper intendamus, alias in presenti materiis usus coniugialis ad vitandam incontinentiam in altero coniuge existente in periculo eius non est licitus. & terribilis non posset uti Matrimonio, quia nequit proli generationem incrementare. Ex qua doctrina pater ad rationem in oppositum, negatur enim alius principale, quam si proli generationem, & erit actus licitus, quia nulla lex est, quia cogit, ut in finis principiis, & erit actus licitus, quia nulla lex est, quia cogit, ut in finis principiis, non finem semper intendamus, alias in presenti materiis usus coniugialis ad vitandam incontinentiam in altero coniuge existente in periculo eius non est licitus. & terribilis non posset uti Matrimonio, quia nequit proli generationem incrementare. Ex qua doctrina pater ad rationem in oppositum, negatur enim alius principale, quam si proli generationem, & erit actus licitus, quia nulla lex est, quia cogit, ut in finis principiis, & erit actus licitus, quia nulla lex est, quia cogit, ut in finis principiis, non finem semper intendamus, alias in presenti materiis usus coniugialis ad vitandam incontinentiam in altero coniuge existente in periculo eius non est licitus. & terribilis non posset uti Matrimonio, quia nequit proli generationem incrementare.

ARTICULUS SECUNDUS.

Quibus de causis inter Coniuges divorceum fieri possit.

126 Dicitur divortium, vel à diversitate mentium, vel quia hi, qui Matrimonium dilabunt, in diversas partes eunt, ut notat Alfonso notus lib. 8. tit. 36. unde definitur, quod sit legi via viri ab uxore, vel à converso separatio, si de Divortio. L. 1. & diecitur separatio legitima, quia sine lege, vel ratione fieri non debet, & hic sumitur pro dissolutione Matrimonii, & separatione conjugum quod thorum, & habitationem simul remaneant tamen semper vinculi conjugalis indissolubilitatem, quod seu communiter a Theologis ultrapatur, & à Concilio. Trid. fess. 24. can. 8. dum sit. Si quis dixerit Ecclesiam errare, cum ob multas causas separationem inter coniuges quoad thorum, & coabitationem ad certum, incertum tempus ferre posse decorrit, anathema sit. In hoc igitur articulo videndum est, qualiter potius unus coniugis ab altero separari, & recedere ob illius delictum & culpam etiam ex invito, nam qualiter possint coniuges pro professione religiosam, aut sumpcionem Ordinis separari, ut quando eterque coniugis pari consensu religione incedere. Ex qua doctrina pater ad rationem in oppositum, negatur enim alius principale, quam si proli generationem, & erit actus licitus, quia nulla lex est, quia cogit, ut in finis principiis, & erit actus licitus, quia nulla lex est, quia cogit, ut in finis principiis, non finem semper intendamus, alias in presenti materiis usus coniugialis ad vitandam incontinentiam in altero coniuge existente in periculo eius non est licitus. & terribilis non posset uti Matrimonio, quia nequit proli generationem incrementare. Ex qua doctrina pater ad rationem in oppositum, negatur enim alius principale, quam si proli generationem, & erit actus licitus, quia nulla lex est, quia cogit, ut in finis principiis, & erit actus licitus, quia nulla lex est, quia cogit, ut in finis principiis, non finem semper intendamus, alias in presenti materiis usus coniugialis ad vitandam incontinentiam in altero coniuge existente in periculo eius non est licitus. & terribilis non posset uti Matrimonio, quia nequit proli generationem incrementare.

127 Primo certum est apud Doctores, ut diximus qu. 22. cit. art. 1. quod licet adulterium non sit causa sufficiens faciendo divisionis causa, quia in ipso actu est, sit licitus. Negat Mairon, Hugo, Holtensis, Sanch, Tancred. & quidem alii extimantes copulam conjugalem ob talen finem exercitam esse peccatum

missus invito, etiam si separatio facta sit per Iudicis sententiam, quia fuit in favorem innocentis, non verò in favorem nocentis, & eft proinde quod tunc innocentis velit, alter manet obligatus, & eft ad ipsum revocandus; unde adulteri invito, & si inposito innocentie ad Religioneum transire nequit, nec Sacris initiari, aut castificare vovere; & si profectus fit, vel Sacris initiatus, vel votum emisit, ab innocentie revocari potest, & votum irrevocari, contra eum in coniugio innocentis proficit, & votum non valeat. Bene tamen poterit adulteri mutare statutum de licencie, & confessio innocentis, quia iam ex ipso innocentis edicto suo declarando se non curare reconciliari, & conjugale conjugium instaurare; Et ad hoc sufficiat licentia tacita, id est, si innocens fecit alterum velle mutare statutum, & potens reclamare non contradicat, nec refusat, Ita Sanchez, Tancred, Conimphius, Hurtadus, Caspensis, & alii passim. Hoc tamen tum cum intelligentiam est, ut declarat Averia qu. 23, feft. 8. quando adhuc innocentis statutum non mutavit, si enim tunc repugnat mutationi alterius, velitque reconciliari, non potest adulteri mutare statutum, sed reconciliationem acceptare teneatur, nec mutatione temporis potest adulteri mutare statutum inciso, & in-

DISPUTATIO XXI.
DE PÆNITENTIÆ
SACRAMENTO.

ARTICULUS PRIMUS.

POST QUAM in praecedentibus egimus de Sacramentis Ordinis, & Matrimonii ob convenientiam, quam invicem habent, quod sum Sacramenta toti Ecclesiae communiat simpliciter necessaria vestigia tantum non determinant personas, nunc de Penitentiis Sacramento agendum est, quod est Sacramentum omnibus, & singulis simpliciter necessarium pro actuали culpa delenda in adultis, si post suceptum Baptismum illos peccare contingat. Verum quia penitentia aliquando accipitur pro virtute penitentis, aliquando pro Sacramento penitentis, & quandoque etiam pro Confessione, quandoque pro satisfactione, & aliquando etiam pro aliis adultis, breviter hic agenus in primis de penitentia vltimae, postea de penitentia Sacramento, & tandem de Confessione, & satisfactione, que sunt partes Sacramenti penitentis iuxta ordinem servatum, 4. sent. disp. 5. de Penitentia Sacramento, & virtute, & hoc totum agens breviter reperendo ibi dicta ad moralitatem scripturae pro confessoribus dirigendis, & alia addenda ibi prætermissa.

QUÆSTIO PRIMA.

De Pænitentia, ut est virtus.

Poenitentia, ut diximus disp. s. cit. qu. 1. ab initio, secundum nominis ethyologiam derivatur a posse, & tenere, & dicitur poenitentia, quia si poenitentia est ut d. Ait. Aug. l. de vera, & falsa poenitentia cap. 11. sicut verbum ponit significat animi dolorum, sive retractationem, ac detestationem facti præteriti. Unde Ecclesia semper hoc nomine uera est, quatenus non solùm significat mutationem, & emendationem ante altera vita, sed præcipue animi dolorem, & afflictionem, & quandam voluntariam punitionem, quam pro commissi culpis sibi peccator infligit, unde poenitentia in praefatis questione accipitur pro bujusmodo de peccati remedio, quo peccato. Deo remissione debet, quod quidem remedium a mundi initio in omni lege fuit a Deo dominibus conceatum, quo ipsi primi parentes, ac deinceps omnes alii peccatores suorum delictorum veniam consequi poterunt, quare poenitentia in hac questione non sufficiat pro uno ex Sacramentis nova legis, sed in latiori significacione, quia virtus poenitentia appellatur, ut enim dantur alias virtutes de aliis bonis actibus, ita nominatur hæc virtus, cuius munus est penitentie de peccatis commissis, ut magis ex dictis confabat.

⁴ Primo notandum est, ut diximus disp. 5. cit. quest. 1. ar. 1. ab initio ex Scoto 4. dist. 14. quart. 1. ar. 3. S. *De secunda conclusione*, quod cum preterire fit quasi ponam tenere secundum nominis etymologiam, hoc potest esse quadrupliciter. Primum per alcum voluntatis imperativum, quia sibi, & aliis imperat secundum Augustinum, imperando nimis intellectui, ut consticeret peccatum esse officium Summae Majestatis, & bonitatis divinae, quia eft super omnia diligenter, & imperando fibi ipsi notilicem, scilicet detractionem peccati committi propter causandam tristitiam, licet quandoque ita tristitia non sequatur; & hoc modo potuisse est vindicare, vel punire peccatum à se commissum, quia applicare fibi ipsi ponam est tenere eam, & illi potest intelligi ut applicet, vel infligat ponam in effectu, vel affectu, quia vindicatio non minus vindicat, et si quandoque ponam non sequatur propter defectum alicuius causa secunda, dum tamen ipse agit, & justè intendat ponam infligere. Secundo modo oportenter contingit de falso, vel ostiendo, sum, & nolle malum illi oppositum. Sumi etiam potest ponentia circa universitatatem peccatorum, prout inclusa in Charitate Dei, vel virtute Spel, vel alia ex virtutibus; peccatum enim potest considerari quasi malum Dei, prout Deo displacebit; item ut malum quoddam spirituale ipsius peccantis, quatenus, cibet, per peccatum mortale amittit homin gloriam eternam, & penitentia de peccato, primo modo spectat ad virtutem charitatis, secundo autem modo ad virtutem Spel, quia ad eam leviter pertinet, que gaudeat ex aliquo bono, spectat dolere de malo oppofito. Rursum consideratur peccatum, ut et contra legem, & obedientiam generalem, quia omnia precepta complectitur, sive doleter, & penitente de peccatis sub hoc moritur ad virtutem obedientiae pertineat. Et quatenus peccatum consideratur ut et contra gratitudinem debitam Deo summo benefactori, etsi descelatio spectabit ad virtutem gratitudinis ita diſcurrat Aversa ibidem, quia eft ipsissima Scoti doctrina loc. cit.

re. Secundo modo penitentia contingit detinendo, vel ostendo, aut nolendo peccatum à se committum, & hoc in particulari sub propriatione, vel in generali similitudine quo cunctum peccato-
rum se commisso, & etiam loquendo de delictis formalibus, vel
virtualibus, qui nimirum illam includit, sicut causa effectuum, li-
cet etiam effectus non sequatur, ut est actus dilectionis divinae,
ad quem nata est seculi talis delictus. Tertio modo penite-
re contingit penam inflictam, scilicet, tristitia grataiter acceptando, & talis complacientia tristitia est actus voluntarii ha-
bentis tristitiam pro objecto volito ad quod secundum passio gau-
diū gaudent, scilicet, de ipsa tristitia, sicut dicit Augustinus
Pecator de peccato dolens, & de dolore gaudens. Quarto tan-
dem modo penitentia contingit penam sibi pro peccato inflictam
patienter sufferendo, & sic penam tenere est penam non abili-
te remunrando, unde iustitiae est sub actione ingentibus in
sili conformato tenere, & hoc est minus, quam tertium, ut
patet. Potest autem pena summa pro tristitia, que est in parte
intelliectiva, & qua primā, & proprie est pena, & secundum Auguſtinum 14, de Trinitate est difformis anima ab his, que no-
bis nolentibus accidunt; vel pro aliō disconvenienti in parte
sensuiva, causatur itaque pīsio a duobus primis actibus peni-
tendi, & supponitur a duobus ultimis: Ex quo sequitur tristi-
tia, vel dolore non esse penitentiam proprię sumptum,
quatenus ei virtus, vel viriūs actus, ut plures inconsideratè
loquantur, quia penitentia in actione potissimum consistit,
tristitia aut ei pīsio quadam; tum quia penitentia est ten-
tio activa penae, inde est ipsa pena tenta, ut notat Basilios d.
14, qu. 1, ar. 1. Tum tandem quia tristitia est objectum penite-
nientie, vel effectus causantib; illa, non autem ipsa penitentia.
Hanc vero penitentie distinctionem, & divisionem fuisse ratio-
nablem ad Doctorē nostro assignatam contrā nonnullos Recen-
tiores fuisse demonstramus loc. cit.

Secundo ista supposita doctrina, & sufficienti divisione actuum penitentia resolvit Doctor questionem d. 14. cit. qu. 2. art. 1. dicens, quod penitentia secundo modo, scilicet, deterrari peccatum non est actionis aliquius specialis virtutis, sed est actus, enimque virtuti appetitiva communis, quod probat quia enimque virtus inclinans ad complacendum in bono, honesto inclinans etiam ad detestandum, & odio habendum, five ad disiplinantium de malo inchoente oportuit, ut vix. Calixta sicut inclinat ad actum castum, ita inclinat ad detestandum actum in honestu castissimi contrarium, & humilitatis inclinat ad detestandum actum superbie, quia opponitur actui humilitatis, & sic de ceteris. Eodem etiam modo discurrunt de penitentiᾳ tercio modo, quod est gratianus acceptare poenam pro peccato inflata, quia voluntaria virtus potest esse principium acceptandi, & volentia aliquod objectum, potest etiam inclinare, & esse principium ad acceptandum aliquid in ordine ad illud objectum; per diversas autem virtutes potest acceptare aliud, & aliud objectum, in ordine ad quod possit poena inflata pro peccato acceptari i nam si ex charitate amat Deus, potest acceptari poena in quantum redutiva eff ad Deum amiciam. Si autem ex virtute specie desideratur Deus, ut bonum mihi, ex virtute spei acceptatur poena, ut ordinativa ad concupitionem, & posseficio non huius objecti. Si ex virtute timoris caveretur amissio vita eterna, ex ipsa quoque potest acceptari poena, ut illam amissionem excludens. Si ex amicitia honesta ad seipsum diligite quis sibi mandat, & innocetiam, ex illa etiam potest acceptare poena, quia solvit reatum, qui inquit. Ita discurrit Doctor I. c. in fine, primi articuli, ex quo pacet actum quoque illum penitenti modo non esse unius specialis virtutis, sed plurimorum. Et hanc doctrinam ex Recensionibus praesertim acceptat, & approbat Averius quell. a. de Penitentia virtutis effectu, eamque declarat dicens, luna postea penitentiam generaliter, prout spei ad omnes, & singulas virtutes in propria materia, quia prioris ejusdem virtutis vel ville aliquod bonum honestum

602